

NORGES HØYESTERETT

Den 14. januar 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-00094-A, (sak nr. 2010/1552), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Geir Evanger)

mot

A (advokat Bård Vikanes – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Webster**: Saken gjelder spørsmål om første eller annet ledd i straffeloven § 219 kommer til anvendelse for en far som har mishandlet sin sønn.
- (2) A kom til Norge som asylsøker i 2002. Han var da gift i X med B. Sammen har de sønnen C, som er født i 2001. A ble innvilget opphold i Norge, og ektefellen og sønnen kom etter i oktober 2008.
- (3) Den 30. mars 2010 ble A satt under tiltale av Oslo statsadvokatembeter for vold mot sønnen. Tiltalebeslutningen lyder:

”Straffeloven § 219 annet ledd jf. første ledd
for grovt eller gjentatt å ha mishandlet ved å ha truet, øvet vold mot eller på annen måte ha krenket eller mishandlet sin tidligere eller nåværende ektefelle, sin slektning i rett nedstigende linje. Mishandlingen er grov særlig fordi det legges vekt på at den har vart over lang tid og det foreligger forhold som nevnt i § 232.

Grunnlag:

I perioden fra oktober 2008 til fredag 25. desember 2009 i ----- -- og/eller andre steder i Y, har han ved flere anledninger øvet vold mot sin sønn C f. 21. september 2001 blant annet ved at han:

- i løpet av 2009, slo han C på bena med et belte slik at han måtte på legevakten.
- Fredag 25. desember 2009, slo han C i pannen med en lampett eller lignende, samt surret en ledning rundt halsen hans og strammet til. Handlingene medførte at C blant annet fikk et kutt i pannen som måtte sys med 2 sting, blåmerke på halsen, samt hevelse og blåmerke ved hårfestet på venstre side av pannen.”

(4) I tingretten ble det funnet bevist to tilfeller av vold mot sønnen. Oslo tingrett avsa 29. april 2010 dom med slik domsslutning:

- ”1. A, født 1. oktober 1978, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219 første ledd til en straff av fengsel i 8 – åtte – måneder. I straffen fragår 128 – etthundreogtjueåtte – dager for utholdt frihetsberøvelse i anledning saken.
2. A dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale kr 30.000,- – trettitusen – i oppreisning til C med tillegg av rente fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.
3. Saksomkostninger idømmes ikke.”

(5) Oslo statsadvokatembeter anket til Borgarting lagmannsrett over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Lagmannsretten fant bevist fire tilfeller av vold mot sønnen, men kom – som tingretten – til at forholdet ikke hadde slik alvorlig karakter at straffeloven § 219 annet ledd kom til anvendelse. Lagmannsretten avsa dom 24. august 2010 med slik domsslutning:

- ”1. A, født 1. oktober 1978, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219 første ledd til en straff av fengsel i 1 – ett – år. Fullbyrdelsen av 4 – fire – måneder av straffen utsettes etter reglene i straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år. Den ubetingede delen av straffen anses utholdt ved 206 – tohundreogseks – dager varetektsfengsling i anledning saken.
2. A dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale 30 000 – trettitusen – kroner i oppreisning til C.”

(6) Påtalemyndigheten har anket over lagmannsrettens lovanvendelse til Høyesterett. Etter påtalemyndighetens syn skal tilfellet subsumeres under straffeloven § 219 annet ledd.

(7) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*

(8) *Nærmere om faktum*

(9) Lagmannsretten har funnet bevist at A utsatte sin sønn C for fire tilfeller av vold, som ble utøvet i perioden fra oktober 2008 til 25. desember 2009 mens C var 7 til 8 år gammel.

(10) To av tilfellene fant sted 25. desember 2009 med kort mellomrom. Lagmannsretten beskriver at A og ektefellen den morgenen kranglet høylytt. C kom inn i stuen hvor foreldrene var. Etter hvert ble A sint på sønnen og tok ham med inn på foreldrenes soverom. Der la faren en ledning til en mobiltelefonlader rundt sønnens hals og strammet

til slik at gutten trodde han skulle bli kvalt. Etter en stund slapp A taket, trolig fordi ektefellen kom inn i rommet og ba A slippe.

- (11) Lagmannsretten har videre funnet bevist at A – etter å ha sluppet taket med ledningen rundt halsen – utøvet ytterligere vold mot C i form av slag eller lignende. Dette påførte C et 7 millimeters kutt i pannen, som senere ble sydd med to sting.
- (12) Videre fant lagmannsretten at A en gang tidligere hadde slått C på benet med et belte, slik at han måtte på legevakten. Av tingrettens dom fremgår det at beltet traff et sår, slik at slaget ble ekstra smertefullt.
- (13) Lagmannsretten fant også at A ved minst én ytterligere anledning har utøvd vold mot C i løpet av perioden fra oktober 2008 til 25. desember 2009, men dette tilfellet er ikke nærmere spesifisert.
- (14) Når det gjelder den samlede karakteren av volden, legger lagmannsretten til grunn at:

”Selv om det er tale om flere tilfeller, fremstår de mer som enkeltstående handlinger enn som en langvarig og systematisk mishandling.

Det er således ikke bevismessig dekning for å konstatere at de straffbare handlingene er begått over et lengre tidsrom, og at de har skapt et mer varig volds- og trusselregime for sønnen. Det vises i den forbindelse til at det ikke er opplyst at C har blitt påført varige, fysiske eller psykiske skader eller plager som følge av det han ble utsatt for.”

- (15) *Lovanvendelsen*
- (16) Lagmannsretten kom til at selv om overtredelsene A har begått må anses som alvorlige, er ingen av dem så grove at de rammes av straffeloven § 219 annet ledd, heller ikke når de ses i sammenheng.
- (17) Spørsmålet om grensen mellom § 219 første og annet ledd er ikke tidligere nærmere vurdert av Høyesterett.
- (18) For å vurdere denne grensen, er det nødvendig å gå inn på straffeloven § 219 første ledd og sammenhengen med bestemmelsens annet ledd. På tidspunktet for de straffbare handlingene lød bestemmelsene:

”Den som ved å true, tvinge, begrense bevegelsesfriheten til, utøve vold mot eller på annen måte krenke, grovt eller gjentatt mishandler

(...)

b) sin eller tidligere eller nåværende ektefelles slektning i rett nedstigende linje,

(...)

straffes med fengsel inntil 3 år.

Dersom mishandlingen er grov eller fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse, er straffen fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om mishandlingen er grov, skal det særlig legges vekt på om den har vart over lang tid og om det foreligger forhold som nevnt i § 232.”

- (19) Denne ordlyden kom inn i straffeloven ved lovendring i 2005. Bakgrunnen var at Straffelovkommisjonen hadde foreslått å oppheve den dagjeldende § 219, som blant annet rettet seg mot den som ”oftere eller grovt” mishandlet sin ektefelle eller barn. I

forarbeidene fremheves behovet for å ha en særlig straffebestemmelse for disse tilfellene for å tydeliggjøre kompleksiteten, helheten og den psykiske krenkelsen som ofte kjennetegner vold i nære relasjoner, jf. Ot.prp. nr. 113 (2004–2005) side 36 og på side 37 hvor det heter:

”Departementet er et stykke på vei enig med Straffelovkommisjonen i at også andre straffebud enn § 219 vil dekke tilfeller av vold i nære relasjoner. Men disse straffebudene vil ikke dekke *alle aspekter* som kjennetegner slike voldshandlinger. Selve kjernen i straffeloven § 219 er den vedvarende og gjentakende krenkelsen og mishandlingen av den nærstående. I tillegg til krenkelsen av legeme og sjel, vil tillitsbruddet, den psykologiske bindingen mellom gjerningsmannen og offeret, og det at handlingen skjer i hjemmet, særprege denne typen vold. Det er disse elementene som gjør at offeret i begrenset grad kan føle seg trygg, og som forsterker frykten og risikoen for langvarige skadevirkninger hos offeret.”

(20) Dette blir ytterligere utdypet på side 41:

”Departementet er enig i at det særlig er aktuelt å bruke den nye bestemmelsen på tilfeller der offeret er krenket flere ganger. På denne bakgrunn foreslår departementet å videreføre vilkåret om at krenkelsen må ha vært grov eller gjentatt. Gjelder det en enkeltstående mindre alvorlig handling, er det mer nærliggende at den bedømmes etter de generelle reglene. (...) Departementet vil imidlertid ikke foreslå at det alltid må være gjentatte krenkelser. Er krenkelsen grov, bør som etter gjeldende rett ett tilfelle være nok. Ved bedømmelsen av om krenkelsen er grov, bør det i tillegg til en vurdering av handlingens objektive grovhet legges vekt på om den har skapt frykt hos fornærmede for nye liknende krenkelser.”

(21) Kjerneområdet for straffeloven § 219 er altså der det har skjedd en vedvarende og gjentakende mishandling av en nærstående. Er det ikke etablert et slikt mønster, forutsettes det at det må foreligge en eller flere kvalifiserte enkelthandlinger som kan danne grunnlag for frykt hos fornærmede for den typen mønster som ligger i kjerneområdet for bestemmelsen.

(22) Når det gjelder forholdet mellom første og annet ledd i straffeloven § 219, må annet ledd gjelde for tilfeller som er grovere enn det som kvalifiserer til anvendelse av § 219 første ledd. Dette fremgår også av Ot.prp. nr. 113 (2004–2005) side 41:

”Departementet foreslår videre at strafferammen settes til 6 år for *grov* mishandling. Det er et grunnvilkår i straffebudet at mishandlingen har vært grov eller gjentatt. Straff for *grov* mishandling kan bl.a være aktuelt når mishandlingen har pågått i *meget* lang tid, eller den er *særlig* grov.”

(23) I proposisjonen side 46, under merknadene til de enkelte bestemmelsene, påpekes det at det vil være en glidende overgang mellom mishandling etter første og annet ledd, uten at det gis særlig ytterligere veiledning om hvor grensen går:

”Strafferammen øker også til 6 år ved *grov* mishandling, jf. utkastet *annet ledd første punktum*. Siden gjentakelse er et alternativt vilkår etter bestemmelsens første ledd, kan det ikke så lett tenkes at strafferammen vil øke ved gjentakelse, jf. straffeloven § 61. Det er likevel et behov for å kunne idømme en strengere straff når krenkelsene har vedvart over lengre tid. Det vil være en glidende overgang mellom vanlig og grov mishandling, der mange av de samme momentene har betydning. Handlingens grovhet og mishandlingens varighet vil stå sentralt. *Annet ledd annet punktum* nevner hva det særlig skal legges vekt på. Ved siden av lang varighet er det vist til momenter som nevnt i § 232. I dag anvendes ofte § 232 i konkurrans med § 219 og/eller §§ 228/229. Departementet legger til grunn at § 219 heretter skal være den primære bestemmelsen i

saker om mishandling i nære relasjoner, og i mindre grad anvendes i konkurrans med de nevnte bestemmelsene. Henvisningen til forhold som nevnt i § 232 i utkastet annet ledd tredje punktum er foreslått for å få skjerpet straffen når slike momenter foreligger.”

- (24) I et tilfelle som det foreliggende, hvor det ikke har dannet seg et mønster av vedvarende og gjentakende mishandling, vil mishandlingens objektive grovhet være det sentrale elementet i vurderingen av om § 219 annet ledd kommer til anvendelse. Ved enkeltstående mishandlingstilfeller vil det nok først og fremst være aktuelt å bruke annet ledd der mishandlingen har ført til død eller betydelig skade på legeme eller helse, jf. annet ledds første punktum, selv om ordlyden ikke utelukker at også andre tilfeller kan omfattes.
- (25) Det er særlig episoden hvor A la ledningen til mobiltelefonladeren rundt halsen på C og strammet til slik at han trodde han skulle bli kvalt, som fremtrer som grov. Det må ha vært svært skremmende for en forsvarsløs åtteåring å bli utsatt for denne mishandlingen av sin far. Selv om C ikke har vist tegn på skade som følge av volden han har vært utsatt for, må det tillegges vekt at denne typen mishandling åpenbart kan gi psykiske skader.
- (26) Imidlertid er det en forutsetning for anvendelse av § 219 for enkeltstående voldsepisoder i det hele tatt at de må ha vært grove. Videre er det ved subsumsjonen under første ledd alt tatt høyde for en rekke av de skjerpene momentene som foreligger, som tillitsbruddet og den særlige psykiske belastningen C har blitt utsatt for ved den alvorlige mishandling fra farens side.
- (27) Slik lagmannsretten har beskrevet episoden med mobilladeren, uten at det er fremhevet særlige elementer utover det som ligger i anvendelsen av § 219 første ledd, og hvor mishandlingen har vært uten skadefølge, er det ikke grunnlag for at denne episoden alene rammes av § 219 annet ledd. De øvrige voldsepisodene kan ikke, verken enkeltvis eller samlet, endre subsumsjonen. Som nevnt, har lagmannsretten funnet at det ikke har dannet seg et slikt mønster av mishandling som ligger i kjerneområdet for § 219.
- (28) Aktor har særlig trukket frem betydningen av at volden er utøvet overfor et forsvarsløst barn. Jeg er enig i at dette er et moment som har betydning. Lovgivernes forutsetning er imidlertid at også grov voldsutøvelse overfor barn som utgangspunkt skal bedømmes etter § 219 første ledd.
- (29) På denne bakgrunn har jeg kommet til at lagmannsrettens lovanvendelse er korrekt, og at anken må forkastes.
- (30) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (31) Kst. dommer **Sandberg:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (32) Dommer **Normann:** Likeså.
- (33) Dommer **Tønder:** Likeså.
- (34) Dommer **Gjølstad:** Likeså.

(35) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: